

Μυστικά και ψέματα

Νίκος Θεοτοκάς
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ο κ. Κ. Χατζηδάκης, ευρωβουλευτής της Ν.Δ., σε άρθρο του με τίτλο "Μη κρατικά ΑΕΙ και χωρίς αναθεώρηση" (Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 14.1.1997), διαβεβαιώνει τους αναγνώστες του ότι, αν δεν αναθεωρηθεί το άρθρο 16 του Συντάγματος, "η Ελλάδα θα εξακολουθήσει να έχει το παγκόσμιο ρεκόρ φοιτητικής μετανάστευσης" και ότι "τα πτυχία των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων που εκδίδονται σε συνεργασία με ελληνικά κολέγια θα αναγνωριστούν και θα εξασφαλίζουν επαγγελματικά δικαιώματα, ούτως ή άλλως!". Τα δύο αυτά σημεία αποτελούν τη συμπύκνωση της λαϊκιστικής προπαγάνδας, τόσο της κυβέρνησης της Ν.Δ. όσο και του ΠΑΣΟΚ, υπέρ της αναθεώρησης του άρθρου 16. Στην πραγματικότητα, πρόκειται για δυο ανυπόστατα παραμύθια, που παίζουν με τις αγωνίες των ανθρώπων και θεμελιώνονται στη συγκεκριμένη και από πολλών ετών δικομματική πρακτική υπονόμευσης, υποχρηματοδότησης, υποβάθμισης και κατασυκοφάντησης των ελληνικών δημοσίων πανεπιστημίων. Ας τα πάρουμε λοιπόν ένα ένα, για να δούμε σε τι συμπέρασμα θα μας βγάλουν.

Πρώτον, όπως πιστοποιούν η κοινή λογική και οι αριθμοί, η φοιτητική μετανάστευση δεν αφορά κατά κανέναν τρόπο στα πεδία κατάρτισης στα οποία κερδοσκοπούν οι εν Ελλάδι εμπορικές επιχειρήσεις τύπου "κολεγίων". Οι περισσότεροι από τους Έλληνες φοιτητές που μεταναστεύουν, φεύγουν για να σπουδάσουν σε δημόσια πανεπιστήμια του εξωτερικού επιστημονικά αντικείμενα που θεραπεύονται επαρκέστατα σε υπάρχοντα τμήματα του ελληνικού δημοσίου πανεπιστημίου. Στην πραγματικότητα, δηλαδή, η φοιτητική μετανάστευση έχει τη ρίζα της στους αποκλεισμούς που δημιουργεί το καταστρεπτικό και απαράδεκτο σύστημα εισαγωγής των μαθητών του Λυκείου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, οι φοιτητές που μεταναστεύουν είναι όσοι δεν μπόρεσαν, για λίγα μόρια, να εγγραφούν στο ελληνικό πανεπιστήμιο και να σπουδάσουν τη συγκεκριμένη βασική ή εφαρμοσμένη επιστήμη που επιθυμούσαν. Έτσι, ανεξάρτητα από το αν θα "πανεπιστημιοποιηθούν" τα εν Ελλάδι κολέγια, η φοιτητική μετανάστευση θα διαιωνίζεται για όσον καιρό οι ελληνικές κυβερνήσεις θα επιμένουν να αρνούνται το δημόσιο κόστος που απαιτεί η ελεύθερη πρόσβαση των νέων στα ΑΕΙ ή στα ΤΕΙ της επιλογής τους.

Το δεύτερο "επιχείρημα" του Κ. Χατζηδάκη, ότι δηλαδή είτε αναθεωρηθεί είτε όχι το άρθρο 16 του ελληνικού Συντάγματος, το ελληνικό κράτος θα υποχρεωθεί να αναγνωρίσει τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων που πραγματοποίησαν μέρος των σπουδών τους σε ελληνικά κολέγια, παραπέμπει κι αυτό σε μια ρητορεία που αποκρύπτει συνειδητά την αλήθεια. Εκείνο που αποκρύπτεται είναι ότι, σύμφωνα με το ισχύον ευρωπαϊκό δίκαιο, τα θέματα παιδείας εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών-μελών. Η "υποχρέωση" της Ελλάδας να αναγνωρίσει "τα επαγγελματικά δικαιώματα των σπουδαστών των ιδιωτικών κολεγίων" αφορά, δηλαδή, σε δεδομένα και εσκεμμένα νομοθετικά κενά σχετικά με "τα διπλώματα που χορηγήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους στα πλαίσια σπουδών βάσει συμφωνιών δικαιόχρησης". Η παραπομπή της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό δικαστήριο δεν αφορά, τελικά, στην εθνική διαχείριση θεμάτων εκπαίδευσης αλλά σε θέματα διοικητικών και μόνο περιορισμών της "ελευθερίας εγκατάστασης" των επιχειρήσεων που εμπορεύονται εκπαιδευτικές υπηρεσίες, έπειτα από σχετική άδεια των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών.

Εν τέλει, αποσιωπώντας την ουσία του προβλήματος, το επιχείρημα του Κ. Χατζηδάκη θεμελιώνεται σε κάτι που μοιάζει ως εκ Θεού αδιαπραγμάτευτη επιταγή, κι όχι με μια πραγματικότητα που μπορεί να ελέγχεται από τη λογική και τους νόμους των ανθρώπων και του κράτους. Εκείνο, δηλαδή, που δεν μας λέει ο Κ. Χατζηδάκης είναι ότι η Κομισιόν παραπέμπει την Ελλάδα όχι επειδή είναι αυστηρή σε ό,τι αφορά τις προϋποθέσεις απονομής δημοσίων ακαδημαϊκών τίτλων σπουδών αλλά διότι η τελευταία δεν αναγνωρίζει τα

αποτελέσματα εμπορικών "συμφωνιών δικαιόχρησης (φραντσάιζινγκ)" κάποιων ελληνικών ιδιωτικών κερδοσκοπικών επιχειρήσεων με ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, εμπορικών συμφωνιών που το ελληνικό δημόσιο έχει αναγνωρίσει και νομιμοποιήσει πλήρως. Με άλλα λόγια, ο λόγος παραπομπής της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είναι το γεγονός ότι η χώρα μας έχει αφήσει δίχως κανέναν δημόσιο έλεγχο τη λειτουργία των κολεγίων ως εμπορικών επιχειρήσεων.

Αν τα ιδιωτικά κολέγια είχαν ήδη ενταχθεί σε ένα σύστημα "ιδιωτικής μεταλυκειακής εκπαίδευσης" υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, τότε η ελληνική πολιτεία θα μπορούσε να αποκλείσει διά νόμου την πρακτική του ψευδώνυμου, πανεπιστημιακού τάχα επιπέδου των μαθήσεων που εμπορεύονται. Θα μπορούσαν να ενταχθούν, δηλαδή, σε μια νομοθετικά προβλεπόμενη και κρατικά ελεγχόμενη μεταλυκειακή επαγγελματική κατάρτιση, ρητά και απολύτως διαχωρισμένη από την τριτοβάθμια τεχνολογική και πανεπιστημιακή δημόσια εκπαίδευση, όπως προβλέπεται από το ελληνικό Σύνταγμα.

Να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η περίφημη ευρωπαϊκή Οδηγία 36/2005 δεν δημιουργεί καμία υποχρέωση αναγνώρισης των "μαθημάτων" που αγοράζουν οι σπουδαστές των αμερικανικών "κολεγίων". Η συγκεκριμένη Οδηγία αφορά αποκλειστικά σε ευρωπαϊκά (και μόνο σε ευρωπαϊκά) δημόσια πανεπιστημιακά ιδρύματα που, λόγω της δημόσιας υποχρηματοδότησής τους, έχουν εκβιαστεί να φτιάξουν εμπορικές συμφωνίες δικαιόχρησης με φαστφουντάδικες επιχειρήσεις "ταχυμαθήσεως". Πόσες από αυτές τις τελευταίες εμπορικές επιχειρήσεις έχουν τις προϋποθέσεις να γίνουν αυτόνομα "μη κρατικά, μη κερδοσκοπικά πανεπιστήμια" Καμία. Κάποιος μάς κοροϊδεύει, δηλαδή. Πέρα, εν τέλει, από τα ρητορικά επιχειρήματα που υφαίνονται στα κενά της ευρωπαϊκής και της εθνικής μας νομοθεσίας ή της άγνοιας των ενδιαφερομένων, στόχος δεν είναι παρά η "πανεπιστημιοποίηση" των δυόμισι αμερικανικών κολεγίων που κερδοσκοπούν στη χώρα μας, των κολεγίων που ούτε και τα πανεπιστήμια των ΗΠΑ αναγνωρίζουν ως ιδρύματα πανεπιστημιακού επιπέδου.

Καθώς συρρικνώνονται διαρκώς οι δημόσιες επιχορηγήσεις (κατά την τελευταία δεκαετία έχουμε ήδη μια μείωση της τάξης του 50% ανά φοιτητή), τα πανεπιστήμια θα εκβιάζονται όλο και περισσότερο να αναζητήσουν ίδιους πόρους για την εξασφάλιση της λειτουργίας τους. Πώς θα πληρώνονται τα νοίκια, το ηλεκτρικό ρεύμα και οι λογαριασμοί του τηλεφώνου των δημοσίων ιδρυμάτων; Ας βρουν τον τρόπο. Ας κάνουν μίζες. Τα ΑΕΙ, δηλαδή, για να αντεπεξέλθουν στις δαπάνες που απαιτεί η λειτουργία τους, θα εξαναγκαστούν μεταξύ άλλων να πωλούν σε ιδιωτικές επιχειρήσεις το δικαίωμα προσφοράς "πιστωτικών μονάδων", που θα υπολογίζονται στο πτυχίο των φοιτητών τους. Δεν πρόκειται, δυστυχώς, για σενάριο επιστημονικής φαντασίας. Η κυρία Μαργαρίτα Θάτσερ έδειξε τον δρόμο~ και τα δεδομένα της θατσερικής πολιτικής επικαλείται σήμερα το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για να καταδικάσει την Ιταλία στην περίφημη υπόθεση Νέρι. Τελικά, τα δημόσια πανεπιστήμια, με δεδομένη την πολιτική επιλογή περιστολής των κρατικών πόρων, εκβιάζονται ήδη να πωλούν προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το δικαίωμα προσφοράς μαθήσεων που θα υπολογίζονται ως "πιστωτικές μονάδες" στα πτυχία τα οποία απονέμουν. Κι έτσι, οι ελλιπείς υποδομές ή το ανεπαρκέστατο ακαδημαϊκό τους προσωπικό, που εξαρτώνται από τον όλο και μειούμενο δημόσιο προϋπολογισμό, δεν θα τα εμποδίζουν να απονέμουν πτυχία. Ότι δεν μπορείτε να υποστηρίξετε από τον δημόσιο προϋπολογισμό, θα μπορείτε να το αγοράζετε από τον ιδιωτικό τομέα. Αυτή είναι η προδιαγεγραμμένη προοπτική. Κι όταν, αύριο μεθαύριο, θα τεθεί και στον τόπο μας αυτή η υποχρέωση στις προϋποθέσεις δημόσιας χρηματοδότησης των "τετραετών αναπτυξιακών προγραμμάτων" των δημοσίων ΑΕΙ, ποια πανεπιστημιακή διοίκηση θα μπορέσει να αντισταθεί στο δίλημμα να κλείσει το "μαγαζί" ή να αποδεχτεί τους όρους "αυτοχρηματοδότησης" που υπαγορεύει η εκάστοτε κυβέρνηση;

Για τις οικογένειες, το αγωνιώδες δίλημμα υπαγορεύεται κάθε μέρα στα ΜΜΕ από τους πρετεντέρηδες των ιδιωτικών συμφερόντων: --Χρωστάει το παιδί μου μαθήματα; Δεν χωράει στις αίθουσες διδασκαλίας και στα εργαστήρια που διαθέτει το δημόσιο ίδρυμα στο οποίο σπουδάζει; Δεν προλαβαίνουν οι λιγостоί διδάσκοντες του τμήματός του να παρακολουθήσουν

την πρόοδο χιλιάδων φοιτητών; Δεν υπάρχουν φοιτητικές εστίες; Κινδυνεύει το παιδί να διαγραφεί απ' τη σχολή του ως "αιώνιος φοιτητής", αν δεν πάρει το πτυχίο του σε ορισμένο χρόνο; Αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε, ας πληρώσουμε κάτι στα ιδιωτικά μαγαζιά, ώστε να γίνουν τα πράγματα ευκολότερα. Έτσι κι αλλιώς άνεργο θα είναι, το καημένο, ας πάρει τουλάχιστον ένα χαρτί, όσο το δυνατόν συντομότερα και οικονομικότερα. Οι πολίτες έχουν ήδη εκπαιδευτεί να πληρώνουν από την τσέπη τους τα κενά και τις ανεπάρκειες της "δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης". Τα "αναγκαία" φροντιστήρια στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι το πιο πειστικό τεκμήριο τούτης της δεινής πραγματικότητας που "μαθαίνει" τους πολίτες να χρηματοδοτούν διά βίου τις ελλείψεις της "δημόσιας εκπαίδευσης".

Τούτο είναι το κοινό "μεγαλόπνοο σχέδιο" των δυο κομμάτων εξουσίας. Το διατύπωσε ευθαρσώς ο κ. Γ. Παπανδρέου. Αντί της δημόσιας χρηματοδότησης των ΑΕΙ, να προβλεφτούν "κουπόνια ανά φοιτητή", με βάση τα οποία θα χρηματοδοτούνται τα ΑΕΙ. Δίδακτρα που θα πληρώνει το ελληνικό δημόσιο και που θα καταβάλλονται τόσο προς τα δημόσια όσο και προς τα ιδιωτικά πανεπιστήμια. Αυτό θα πει "υγιής ανταγωνισμός". Δεν το διατύπωσε έτσι ακριβώς, αλλά αυτό εννοούσε ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Για τους τεχνοκράτες και των δύο κομμάτων εξουσίας, το κατά κεφαλήν κόστος με βάση τα "κουπόνια" ανά φοιτητή, θα αποδειχθεί σημαντικά μικρότερο από την επένδυση που απαιτείται για την επιστημονική και ακαδημαϊκή ολοκλήρωση των δημοσίων ΑΕΙ. Διότι εκεί δεν μετράνε κεφάλια αλλά κόστος υποδομών για την επιστημονική έρευνα και τη διδασκαλία της επιστήμης. Όσοι και να είναι οι φοιτητές, πενήντα, εκατό ή τριακόσιοι, για να εκπαιδευτούν σε μια συγκεκριμένη επιστήμη απαιτούνται δεδομένες ανελαστικές προϋποθέσεις.

Με την αναθεώρηση του άρθρου 16, ακόμη κι αν οι επόμενες κυβερνήσεις δεν θα τολμήσουν ευθέως τη χρηματοδότηση των "μη κρατικών πανεπιστημίων", το μέτρο της δημόσιας επιχορήγησης των ιδιωτικών επιχειρήσεων παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών θα το επιβάλει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ως όρο "εξυγίανσης" του ελεύθερου ανταγωνισμού στην "απελευθερωμένη" από το "κρατικό μονοπώλιο" αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης. Κάπου εκεί οδηγεί η συνταγματική αναθεώρηση. Όλες οι επιχειρήσεις που εμπορεύονται υπηρεσίες εκπαίδευσης να αντιμετωπιστούν νομικά ως ισότιμοι ανταγωνιστές των δημοσίων Ιδρυμάτων. Μετά, ο δρόμος θα ορίζεται αποκλειστικά από τους κανόνες που αφορούν την «ελευθερία του εμπορίου, τον υγιή ανταγωνισμό και την ελευθερία της εγκατάστασης».

Δεν θα γίνουν λοιπόν "μη κρατικά, μη κερδοσκοπικά" πανεπιστήμια τα περισσότερα από τα "κολέγια" της πλατείας Κάνιγγος και των δυτικών προαστίων. Και τούτο διότι δεν θα μπορέσουν ποτέ να αποκτήσουν τις στοιχειώδεις τυπικές προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο. Εκείνο όμως που θα γίνει είναι ότι θα μεταλλαχθούν σε ιδιωτικούς κερδοσκοπικούς φορείς προσφοράς "μαθήσεων επαγγελματικής κατάρτισης", που θα εντάσσονται σταδιακά στο ενιαίο σύστημα μεταλυκειακής εκπαίδευσης, αναπτύσσοντας παραρτήματα σε όλη την επικράτεια ώστε να καταστούν "πιστοποιημένοι φορείς" παροχής "πιστωτικών μονάδων" προς τα δημόσια ΑΕΙ του κέντρου και της περιφέρειας. Αυτές οι "πιστωτικές μονάδες" θα υπολογίζονται (έπειτα από συμφωνίες, έπειτα από νομοθετικές παρεμβάσεις ή μετά από δικαστικές αποφάσεις για τους όρους του "ελεύθερου ανταγωνισμού") στους τίτλους σπουδών που θα απονέμουν και τα ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια. Κι είναι δεδομένο ότι, για κάποιον φοιτητή που πέρασε σε ΑΕΙ που εδρεύει μακριά από τον τόπο διαμονής της οικογένειάς του, οι ευκολίες που προβλέπει αυτό το σύστημα θα καθιστούν οικονομικότερο και ευκολότερο το να αγοράζει μαθήματα από τα "πιστοποιημένα κολέγια" απ' ό,τι να παρακολουθεί μαθήματα στο ΑΕΙ στο οποίο έχει εγγραφεί. Ούτε νοίκια, ούτε φαί, ούτε καν η δυσκολία των πανεπιστημιακών εξετάσεων. Αυτός είναι ο μεγαλεπήβολος στόχος που απειλεί την ακαδημαϊκή και επιστημονική φυσιογνωμία των ελληνικών δημοσίων πανεπιστημίων. Γι' αυτό, καθώς το έγραψε κι ο Σταύρος Κωνσταντακόπουλος, ο αγώνας ενάντια στην αναθεώρηση του άρθρου 16 ορίζει τα μεγάλα μέτωπα των επόμενων μαχών.